

نقش مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری

مرضیه هراتی اردستانی^۱، لیلا صفایی فخری^۲

۱- گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Email: Marzie.haratiardestani@iau.ir

۲- گروه علمی حکمرانی آموزشی و سرمایه انسانی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

Email: lsafaei@iau.ac.ir

خلاصه

پژوهش حاضر با هدف نقش مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری انجام شد. این پژوهش با رویکرد توصیفی - همبستگی صورت گرفت. جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان و معلمان پایه پنجم ابتدایی ناحیه ۲ ری به تعداد ۴۱۰ نفر دانش آموز و ۱۳ معلم پایه پنجم ابتدایی که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود که با توجه به جدول مورگان تعداد ۲۰۰ دانش آموز مشغول به تحصیل در مدارس دولتی آموزش و پرورش ناحیه ۲ ری بصورت تصادفی و با توجه به محدود بودن جامعه آماری معلمان، تمامی ۱۳ معلم به عنوان نمونه در پژوهش حاضر انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه سبک مدیریت کلاس ولفگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶) و پرسشنامه امید تحصیلی خرمایی و کمری (۱۳۹۵) بود. روایی و پایایی پرسشنامه (ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۶) تایید شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها، از طریق ضریب همبستگی پیرسون و آزمون گرسیون استفاده شد. نتایج پژوهش نشان دادند که بین مدیریت کلاس و امید تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی ناحیه ۲ ری رابطه مثبت و معناداری دارد. بنابراین می توان گفت مدیریت کلاس معلمان بر امید تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی ناحیه ۲ ری نقش دارد.

کلمات کلیدی: مدیریت کلاس، امید تحصیلی، دانش آموزان

۱. مقدمه

فرآیند آموزش در حال تغییر است همان گونه که جوامع قرن حاضر تغییر را با تمام وجودشان حس می کنند. معلم در دل این تغییرات قرار گرفته است. گاهی اوقات معلمان بایستی در حین تدریس، تصمیمات پیچیده‌ای را اتخاذ کنند. اگر دانش کافی و قدرت قضاوت بالایی نداشته باشند چه بسا آینده دانش آموزان را به خطر بیندازد. آگاهی معلم از شیوه‌های تدریس و نحوه یادگیری دانش آموزان، تفاوت‌ها در یادگیری، تأثیرات زبان و فرهنگ، خصوصیات فردی و آگاهی از علائق دانش آموزان، مسیر توسعه‌ی معلم را هموار می سازد (هی و همکاران^۱، ۲۰۲۴). دانش پایه معلمان درباره مدیریت کلاس به آن‌ها کمک می کند گام‌های استوارتری در مسیر تسهیل امر یاددهی و یادگیری بردارند (اگبرگ و همکاران^۲، ۲۰۲۱). معلمان به عنوان محور اصلی این نظام، نقش حیاتی در هدایت و سازمان دهی فرآیند یادگیری دارند و کیفیت مدیریت کلاس از جمله عوامل تعیین کننده موفقیت آن‌ها در ایجاد محیطی سازنده و دلگرم کننده برای دانش آموزان است. مدیریت مناسب کلاس، علاوه بر نظم دهی و کنترل رفتارها، به ایجاد حس امنیت روانی و اعتماد به نفس در دانش آموزان کمک می کند که این عوامل زمینه ساز رشد امید به تحصیل و امید یادگیری در آنان هستند. از آنجایی که معلم به عنوان راهنما نقش مهمی در هدایت جریان یادگیری دارد؛ می توان با آگاهی کامل از روش های تدریس فعال و به کارگیری آن ها در کلاس امکان درگیری و مشارکت دانش آموزان را در فرآیند یادگیری خود به وجود آورد (پرلوپ و همکاران^۳، ۲۰۲۵).

¹ He

² Egeberg

³ Prilop

محیط مشوق و حمایتگر در مدرسه و کلاس‌هایی که در آن احترام متقابل میان معلم و دانش‌آموزان برقرار و روابطی مبتنی بر همکاری و مشارکت میان دانش‌آموزان حاکم باشد، نه تنها رضایت و شادمانی دانش‌آموزان را تأمین می‌کند (سونی و بنوت^۱، ۲۰۲۵). کیفیت مدیریت مثبت کلاس توسط معلم، بر رابطه عاطفی و اجتماعی کلاس، ایجاد امید یادگیری، دلبستگی به مدرسه، همکاری در فعالیت‌های کلاسی، تلاش بسیار در مواجهه با مشکلات، کمک و حمایت دوستانه، درک رفتار میان فردی، ایجاد مسئولیت و آزادی در کارهای دانش‌آموز می‌تواند تأثیر گذار باشد (توچولکا و همکاران^۲، ۲۰۲۵). معلم باید بتواند ارتباطی سالم و دو طرفه برقرار نماید تا سبب تبادل افکار و احساسات شده و در قبال آن به انتقال مفاهیم و دانش مورد نیاز دانش‌آموزان بپردازد و آن‌ها را در فرآیند یادگیری راهنمایی نماید و این برقراری ارتباط مؤثر جز با مدیریت اثربخش و توانای معلم ممکن نخواهد شد (منصوری، ۱۴۰۰). مدیریت کلاس، متغیری کلیدی در ایجاد جو مطلوب برای آموزش و یادگیری دانش‌آموزان به شمار می‌آید. امروزه، تجهیز معلمین به مهارت‌های کارآمد مدیریتی، در برنامه‌ریزی برای آموزش‌های حرفه‌ای، ضرورتی غیر قابل انکار است؛ بنابراین شناخت عوامل مؤثر بر سبک‌های اثربخش مدیریت کلاس به منزله پیش‌نیازی در طراحی روش‌های توسعه سبک‌ها و مهارت‌های مدیریتی، اهمیت دارد (عالی و امین یزدی، ۱۳۸۷). سبک مدیریت کلاس عبارت است از کلیه تلاش‌های معلمین برای سرپرستی فعالیت‌های کلاس که شامل تعاملات اجتماعی، رفتار دانش‌آموزان و یادگیری (قلخانبار، ۱۴۰۲). در پاره‌ای از تعریف‌ها نیز سبک مدیریت، شیوه‌های است که معلم برای کنترل دانش‌آموزان به کار می‌برد. مدیریت جامع کلاس، میزان اشتغال دانش‌آموزان در فعالیت‌های برنامه درسی را افزایش می‌دهد و از هدر رفتن زمان برای رفع مشکلات رفتاری جلوگیری می‌کند. به عبارتی یک نظام مدیریتی جامع می‌تواند کلاس‌های سازمان یافته ایجاد کند یعنی جایی که یادگیری بهینه انجام می‌شود (توچولکا و گلد^۳، ۲۰۲۵). در این میان، امید به تحصیل یکی از مهم‌ترین عوامل انگیزشی است که نقش تعیین‌کننده‌ای در پیشرفت علمی و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. این امید که شامل باور به توانایی‌های فردی و آینده‌ای روشن در مسیر تحصیل است، می‌تواند تأثیر بسزایی بر میزان انگیزه، پشتکار و مشارکت دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری داشته باشد. از آنجائیکه در مقطع ابتدایی به‌ویژه پایه پنجم که دانش‌آموزان وارد مرحله‌ای حساس و مهم از تحصیل خود می‌شوند، تقویت امید به تحصیل اهمیت دوچندان پیدا می‌کند. در این راستا، مدیریت کلاس به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در ایجاد فضای آموزشی مثبت، بر شکل‌گیری و حفظ این امید نقش محوری ایفا می‌کند. توانایی انجام رفتار سازگارانه و مثبت به گونه‌ای که فرد بتواند با چالش‌ها و ضروریات زندگی روزمره خود کنار بیاید. به طور کلی کیفیت مدیریت کلاس عبارتند از توانایی‌هایی که منجر به ارتقاء بهداشت روانی افراد جامعه، غنای روابط انسانی، افزایش سلامت و رفتارهای سلامتی در سطح جامعه می‌گردند. کیفیت مدیریت کلاس هم به صورت یک راهکار ارتقاء سلامت روانی وهم به صورت ابزاری در پیش‌گیری از آسیب‌های روانی - اجتماعی مبتلا به جامعه نظیر اعتیاد، خشونت‌های خانگی و اجتماعی، آزار کودکان، خودکشی، ایدز و موارد مشابه قابل استفاده است. به طور کلی کیفیت مدیریت کلاس ابزاری قوی در دست متولیان سلامت روانی جامعه در جهت توانمند سازی جوانان در ابعاد روانی - اجتماعی حفظ کرده و سطح بهداشت روانی خویش و جامعه را ارتقاء بخشند (پولدردیجک و همکاران^۴، ۲۰۲۵).

¹ Soni & Banwet

² Tucholka

³ Tucholka & Gold

⁴ Polderdijk

سه نوع سبک مدیریت کلاس وجود دارد که عبارتند از: سبک غیرمداخله‌گر (واگذاری مسئولیتها به دانش‌آموزان و فرصت بیشتر برای تعامل آزاد در کلاس و پیروی آن‌ها از علایق شخصی خود)، تعاملگرا (کنترل و انضباط در سایه‌ی تعامل میان دانش‌آموز و معلم و سهمیدن دانش‌آموز در برنامه ریزی و سازماندهی کلاس) مداخله‌گر (تأکید بر اعمال کنترل و نظارت بیشتر بر فعالیت‌ها و رفتار و تأکید بر قوانین و انضباط کلاس) (چن^۱، ۲۰۲۴). یکی از چالش‌های اساسی نظام آموزشی در مدارس ابتدایی، ضعف مدیریت کلاس به عنوان زیربنای مؤثر در فرآیند یاددهی و یادگیری است که به طور مستقیم بر انگیزه و امید به تحصیل دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. مشکلاتی نظیر عدم آمادگی کافی معلمان برای مواجهه با تفاوت‌های فردی و فرهنگی دانش‌آموزان، کمبود مهارت‌های ارتباطی و عاطفی در تعاملات کلاسی، و ناتوانی در ایجاد محیطی امن و حمایت‌گر که موجبات احساس تعلق و خودکارآمدی را فراهم کند، از مهم‌ترین موانع پیش روی مدیریت کلاس به شمار می‌روند. این ضعف‌ها نه تنها منجر به افزایش رفتارهای ناسازگارانه و افت تحصیلی می‌شود، بلکه انگیزه درونی دانش‌آموزان برای پیگیری تحصیل را کاهش داده و امید به آینده تحصیلی را تضعیف می‌کند. در شرایط فعلی نظام آموزشی کشور که به دنبال توسعه کیفی آموزش و افزایش ماندگاری دانش‌آموزان در مدارس ابتدایی است، بررسی علمی و مستند این متغیرها و ارائه راهکارهای عملی جهت بهبود مدیریت کلاس، از جایگاه بسیار بالایی برخوردار است و می‌تواند به ارتقای کارایی نظام آموزشی کمک کند. از این رو، انجام این پژوهش از نظر علمی و عملی یک ضرورت انکارناپذیر است که می‌تواند به عنوان یک گام مؤثر و راهبردی در جهت ارتقای نظام آموزشی تلقی شود و نتایج آن مورد استفاده سیاست‌گذاران، مدیران و کارشناسان آموزش و پرورش قرار گیرد.

۲. پیشینه پژوهش

^۱ Chen

رامیس^۱ (۲۰۲۱) در پژوهش خود عنوان کرده‌اند که سبک‌های رهبری معلمان در کلاس نقش مهمی در موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌کند و سبک مدیریت معلمان نقش مهمی در درگیری دانش‌آموزان در کلاس و ایجاد انگیزه در آنان دارد. یکی از عواملی که می‌تواند با سبک‌های مدیریت کلاسی معلمان در ارتباط باشد یادگیری خود راهبر دانش‌آموزان می‌باشد. یافته‌های عرب‌زاده (۱۴۰۱) که رابطه مثبت و معنادار بین سبک مدیریت آزادانه و امید تحصیلی را تأیید کرده است. افشارنیا و حسینی (۱۴۰۳) نیز بر اهمیت راهبردهای موفق مدیریت کلاس در ایجاد فضای مثبت آموزشی و افزایش کیفیت یادگیری تأکید کرده‌اند که مستقیماً با افزایش امید به فرصت‌های تحصیلی مرتبط است. همچنین، هندرسون (۲۰۲۲) در مطالعات خود به اهمیت مدیریت معلمان در مدیریت کلاس‌های اشاره دارد که می‌تواند زمینه‌ساز تقویت انگیزه و امید در دانش‌آموزان شود. یافته‌های قنبری‌طلب و محسنی (۱۴۰۳) نیز نشان می‌دهد که سبک‌های مدیریت کلاس به‌ویژه سبک اقتدارطلبانه، با یادگیری و به تبع آن، امید تحصیلی رابطه مثبت و معناداری دارند که با نتایج این پژوهش در زمینه مدیریت کلاس و امید به کسب فرصت‌ها سازگار است. علاوه بر این، تحقیقات فرنارد و سلیوان^۲ (۲۰۲۰) بیان می‌کند که سبک مدیریت تعامل‌گرا به طور قابل توجهی بر امید و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد که بر اهمیت مدیریت کلاس مؤثر در افزایش امید تحصیلی تأکید دارد. از این رو، یافته‌های حاضر نه تنها در بستر پژوهش‌های ملی بلکه در سطح بین‌المللی نیز تأیید شده‌اند و نشان می‌دهند که مدیریت کلاس به‌عنوان یک عامل کلیدی، زمینه‌ساز ارتقای ابعاد روانی-اجتماعی دانش‌آموزان، به ویژه امید به کسب فرصت‌های تحصیلی است. افشارنیا و حسینی (۱۴۰۳) با بررسی راهبردهای مدیریت کلاس، به ارائه رهنمودهای دقیق برای اداره اصولی کلاس درس و تقویت تعامل معلم و دانش‌آموز پرداخته‌اند که بهبود کیفیت آموزشی را مستلزم تسلط معلمان بر این مهارت‌ها می‌داند. قنبری‌طلب و محسنی (۱۴۰۳) نیز در تحقیق خود رابطه معنادار بین سبک‌های مدیریت کلاس (آزادگرایانه، اقتدارطلبانه و بودبدادگرایانه) و یادگیری دانش‌آموزان را نشان داده‌اند؛ به طوری که سبک اقتدارطلبانه بیشترین تأثیر مثبت را بر یادگیری دارد و این یافته اهمیت سبک مدیریت را به عنوان متغیری کلیدی در ارتقاء عملکرد تحصیلی تأیید می‌کند. همچنین محمدپور (۱۴۰۲) با تأکید بر نقش سبک مدیریت اقتدارگر، نشان داد که ایجاد محیط‌های آموزشی انعطاف‌پذیر و حمایت‌گر، بستر مناسبی برای پرورش خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان فراهم می‌آورد، بدون اینکه جنسیت یا سطح تحصیلات معلمان تأثیر معناداری بر انتخاب سبک مدیریتی داشته باشد. نتایج این پژوهش‌ها به وضوح بیانگر این است که سبک و کیفیت مدیریت کلاس، علاوه بر تأثیر بر فرایند یادگیری، در شکل‌دهی به انگیزه‌های اخلاقی و روانی دانش‌آموزان نیز نقش اساسی ایفا می‌کند. پاتال^۳ (۲۰۲۵)، جویس و همکاران (۲۰۲۳)، نتال (۲۰۲۳)، همسو می‌باشد. کوسیتیس (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای درباره مدیریت کلاس‌های چندفرهنگی، نشان داد که موفقیت معلمان در اداره این کلاس‌ها متکی بر توانمندی‌های آموزشی، مهارت‌های رفتاری و قابلیت‌های ارتباطی آنان است که می‌تواند تنوع فرهنگی را به فرصت تبدیل کند. دیجیک و اسیتوجیلیکویک (۲۰۲۰) در پژوهش خود بر سبک‌های مدیریت کلاس تأکید کردند و دریافتند سبک تعامل‌گرا، ضمن فراهم آوردن محیطی حمایتی و پویا، به شکل قابل توجهی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را ارتقا می‌دهد، در حالی که سبک مداخله‌گر باعث کاهش انگیزه و عملکرد تحصیلی می‌شود. فرنارد و سلیوان (۲۰۲۰) نیز نشان دادند که سبک مدیریت تعامل‌گرا به عنوان مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده امید تحصیلی و پیشرفت در دروس ریاضی شناخته می‌شود، که حاکی از اهمیت تأکید بر این سبک مدیریتی در محیط‌های آموزشی است. علاوه بر این، مطالعاتی مانند اثر کانتر و همکاران^۳ (۲۰۱۷) و ناکامورا (۲۰۲۲) بر اهمیت خودآگاهی معلمان نسبت به سبک رهبری خود و انعطاف‌پذیری در تغییر آن تأکید دارند، چرا که مدیریت کلاس نه تنها به مهارت‌های تکنیکی بلکه به درک عمیق روان‌شناختی و ارتباطات انسانی وابسته است. این نتایج در مجموع نشان‌دهنده ضرورت توجه جدی به توسعه مهارت‌های مدیریت کلاس به عنوان عامل کلیدی در ارتقای یادگیری، انگیزش و امید به تحصیل دانش‌آموزان است و بر طراحی برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی معلمان در این حوزه تأکید می‌ورزند.

۳. روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و روش پژوهش از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش، دانش‌آموزان و معلمان پایه پنجم ابتدایی ناحیه ۲ ری به تعداد ۴۱۰ نفر دانش‌آموز و ۱۳ معلم پایه پنجم ابتدایی که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. نمونه آماری این تحقیق ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی ناحیه ۲ ری در نظر گرفته شد و حجم معلمان به صورت تمام شماری انتخاب می‌شود. روش نمونه‌گیری ترکیبی از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای - طبقه‌ای استفاده شد.

ابزار پژوهش در این تحقیق، پرسشنامه سبک مدیریت کلاس ولفگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶) استفاده شد که دارای ۲۵ سوال است. نمره گذاری پرسشنامه در مقیاس فاصله‌ای است (هرگز=۱ تا اندازه=۲، معمولاً=۳ و همیشه=۴) در نتیجه نمرات در طیفی از ۲۵ تا ۱۰۰ قرار می‌گیرند. نمره‌گذاری پرسش‌های (۲۴، ۲۲، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۳، ۱۲، ۹، ۴، ۳) معکوس است. سه بعد شامل مدیریت آموزش (سؤال‌های ۱ الی ۱۳)، مدیریت افراد (سؤال‌های ۱۴ الی ۲۱)، مدیریت رفتار (سؤال‌های ۲۲ الی ۲۵) است. پایایی این پرسشنامه در پژوهش هژیوری و شفیع زاده (۱۳۹۸) از طریق ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۴ به دست آمده است. همچنین پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۶۸ بدست آمده است (عالی و امین یزدی، ۱۳۸۹). در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه محاسبه و مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۸ گزارش شد. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه ۸ از طریق ضریب آلفای کرونباخ بررسی و ۰/۸۸ به دست آمد.

هم چنین، در این پژوهش از مقیاس امید به تحصیل توسط خرمایی و کمری در سال ۱۳۹۵ در ایران تدوین و طراحی شده است. این پرسشنامه دارای ۲۷ سؤال و چهار زیرمقیاس به نام‌های امید به کسب فرصت‌ها، امید به کسب مهارت‌های زندگی، امید به سودمندی و امید به کسب شایستگی می‌باشد. گویه‌ها براساس مقیاس درجه بندی لیکرت از ۱ (کاملاً مخالفم)، تا ۵ (کاملاً موافقم) تنظیم گردید. گویه‌های ۶-۹-۱۰-۱۱-۱۳-۲۱-۲۴-۲۷ بصورت معکوس و بقیه گویه‌ها به صورت مثبت نمره گذاری می‌شوند. در پژوهش اسودی (۱۳۹۹) که بر روی دانش‌آموزان دختر مقطع شهرستان درگز انجام شد ضریب پایایی از طریق همسانی درونی ۰/۸۴ و از طریق بازآزمایی ۰/۸۲ به دست آمده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه محاسبه و مقدار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۸ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همستگی پیرسون و رگرسیون خطی ساده استفاده شد.

۴. یافته‌های پژوهش

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، از میان ۲۰۰ دانش‌آموز نمونه، ۵۸/۵ درصد دختر و ۴۱/۵ درصد پسر هستند که نشان‌دهنده‌ی نسبت بالاتر دانش‌آموزان دختر در نمونه است. در زمینه تحصیلات والدین، بیشترین درصد مربوط به والدین

¹ Ramiss

² Fernand & Sullivan

³ Kanter, Jorgen Biometer and Kohler

دارای مدرک کارشناسی است؛ به طوری که ۴۰.۵ درصد از پدران و ۳۶.۵ درصد از مادران در این گروه قرار دارند. پس از آن، درصد قابل توجهی از والدین دارای مدرک کاردانی (۲۲.۵ درصد پدران و ۲۷ درصد مادران) و کارشناسی ارشد (۱۶ درصد هر دو والد) می باشند. همچنین، تحصیلات زیر دیپلم و دیپلم برای پدران ۱۵.۵ درصد و برای مادران ۱۸.۵ درصد است. درصد کمی از والدین نیز دارای مدرک دکتری هستند که شامل ۵.۵ درصد پدران و ۲ درصد مادران می شود. در خصوص وضعیت شغلی والدین، بیشترین سهم مربوط به پدران کارمند با ۵۲.۵ درصد و شاغلان آزاد با ۴۴.۵ درصد است و تنها ۳ درصد بیکار هستند. برای مادران نیز ۵۶.۵ درصد خانه دار، ۲۶.۵ درصد کارمند و ۱۸ درصد آزادکار می باشند. ۵۳.۸ درصد معلمان نمونه را زنان و ۴۶.۱ درصد را مردان تشکیل می دهند که نسبت جنسیتی نسبتاً متوازی را نشان می دهد. در زمینه تحصیلات، اکثریت معلمان دارای مدرک کارشناسی ارشد (۵۳.۹٪) هستند که می تواند نشان دهنده سطح تخصص و آمادگی علمی مطلوب برای تدریس باشد، در حالی که ۳۸.۵ درصد دارای مدرک کارشناسی و ۷.۶ درصد دارای مدرک دکتری می باشند. بررسی سابقه کاری معلمان نیز نشان می دهد که بیشترین درصد مربوط به معلمان با سابقه ۵ تا ۱۰ سال (۳۰.۸٪) است و گروه هایی با سابقه طولانی تر و کوتاه تر به نسبت کمتری در نمونه حضور دارند.

جدول ۱. ویژگی های جمعیت شناختی شرکت کنندگان

معلمان				دانش آموزان			
متغیر	درصد	فراوانی	طبقه	متغیر	درصد	فراوانی	طبقه
جنسیت	٪۵۳/۸	٪۵۳.۸	زن	جنسیت	٪۵۸/۵	۱۷۷	دختر
	٪۴۶/۱	٪۴۶.۱	مرد		٪۴۱/۵	۸۳	پسر
تحصیلات	٪۳۸/۵	۵	کارشناسی	تحصیلات	٪۱۵/۵	۳۱	زیر دیپلم و دیپلم
	٪۵۳/۹	۷	کارشناسی ارشد		٪۲۲/۵	۴۵	کاردانی
پدر	٪۷/۶	۱	دکتری		٪۴۰/۵	۸۱	کارشناسی
	٪۲۳/۲	۳	۱-۵	سابقه	٪۱۶/۰	۳۲	کارشناسی ارشد
	٪۳۰/۸	۴	۵-۱۰		٪۵/۵	۱۱	دکتری
	٪۱۵/۴	۲	۱۰-۱۵		٪۱۸/۵	۳۷	زیر دیپلم و دیپلم
تحصیلات مادر	٪۱۵/۴	۲	۱۵-۲۰		٪۲۷/۰	۵۴	فوق دیپلم
	٪۷/۶	۱	۲۰-۲۵		٪۳۶/۵	۷۳	کارشناسی
	٪۷/۶	۱	۲۵ بالاتر		٪۱۶/۰	۳۲	کارشناسی ارشد
							دکتری
				تعداد کل	٪۲/۰	۴	
شغل پدر					٪۵۲/۵	۱۰۵	کارمند
					٪۴۴/۵	۸۹	آزاد

بیکار	۶	۳/۰٪
کارمند	۵۳	۲۶/۵٪
آزاد	۳۶	۱۸/۰٪
خانه‌دار	۱۱۳	۵۶/۵٪
تعداد کل	۲۰۰ نفر	
دانش آموزان		

جدول ۲ ماتریس همبستگی بین متغیر مدیریت کلاس و ابعاد امید تحصیلی را نشان می‌دهد. بر اساس داده‌ها، سبک مدیریت آموزش با تمام ابعاد امید تحصیلی شامل امید به کسب شایستگی ($r = 0.439$, $p < 0.01$)، امید به سودمندی مدرسه ($r = 0.389$, $p < 0.01$)، امید به کسب مهارت‌ها ($r = 0.495$, $p < 0.01$) و امید به کسب فرصت‌ها ($r = 0.483$, $p < 0.01$) همبستگی مثبت و معنادار دارد. همچنین، سبک مدیریت افراد بیشترین همبستگی مثبت را با امید به کسب فرصت‌ها ($r = 0.780$, $p < 0.01$) نشان داد و با سایر ابعاد نیز روابط معنادار قوی دارد. سبک مدیریت رفتار نیز با تمام ابعاد امید تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار داشت، به ویژه با امید به کسب شایستگی ($r = 0.706$, $p < 0.01$). این نتایج نشان می‌دهد که مدیریت مؤثر کلاس، هم در بعد آموزشی و هم در بعد رفتاری و انسانی، با افزایش سطح امید تحصیلی دانش‌آموزان رابطه قوی دارد و بهبود روش‌های مدیریتی کلاس می‌تواند انگیزه و چشم‌انداز تحصیلی آن‌ها را به شکل معناداری ارتقا دهد.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیر مدیریت کلاس با امید تحصیلی

مدیریت کلاس	امید تحصیلی	امید به کسب فرصت‌ها	امید به کسب مهارت‌ها	امید به سودمندی مدرسه	امید به کسب شایستگی
سبک مدیریت آموزش	ضریب همبستگی	۰.۴۸۳***	۰.۴۹۵***	۰.۳۸۹**	۰.۴۳۹***
	سطح معنی داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۱۳	۰.۰۰۵
سبک مدیریت افراد	ضریب همبستگی	۰.۷۸۰***	۰.۶۳۵***	۰.۷۳۳***	۰.۷۱۰***
	سطح معنی داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱
سبک مدیریت رفتار	ضریب همبستگی	۰.۷۰۳***	۰.۵۷۷***	۰.۵۶۸***	۰.۷۰۶***
	سطح معنی داری	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱

مقدار آماره دوربین- واتسون جهت بررسی استقلال خطاها در جدول سه برابر مقدار (۱/۵۶) گزارش شده است و از آنجایی که این مقدار در بازه (۱/۵ تا ۲/۵) قرار دارد فرض استقلال خطاها برقرار است. همچنین با مقایسه نمودار توزیع فراوانی خطاها، مشاهده می‌شود که توزیع خطاها تقریباً نرمال بوده و میانگین ارائه شده در سمت راست نمودار برابر ۱۶- (۶/۷۵) است که عددی بسیار کوچک و نزدیک به صفر می‌باشد. لذا با توجه به حاکم بودن مفروضات رگرسیون، می‌توان از آزمون رگرسیون جهت بررسی نقش میزان مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش‌آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری استفاده نمود.

جدول ۳. میزان نقش مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری

متغیر	ضرایب	خطای	ضرایب	t آماره‌ی	سطح	نتیجه در
	غیراستاندارد	استاندارد	استاندارد	(β)	معنی داری (sig)	مدل
سبک مدیریت کلاس	۱/۴۰	۰/۲۳	--	۶/۱۴	۰/۰۰۰	--
امید به تحصیل	۰/۵۹	۰/۰۵	۰/۶۵	۱۲/۰۶	۰/۰۰۰	اثر گذار است.
آماره‌ی دوربین-واتسون	۱/۵۶			خطاها در مدل هم‌بسته نیستند.		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۲					
F سطح معنی داری فیشر	۰/۰۰۰					

با توجه به جدول سه مشاهده می‌شود؛ مقدار (Sig) F فیشر (Sig ANOVA) برابر (۰/۰۰۰) است که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و نشان دهنده وجود رابطه خطی میان مدیریت کلاس و امید به تحصیل دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری است. با توجه به جدول سطح معنی داری مدل رگرسیون برابر مقدار (۰/۰۰۰) می‌باشد که کمتر از مقدار (۰/۰۵) است و نشان می‌دهد متغیر مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری اثر گذار است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر (۰/۴۲) می‌باشد و بیانگر این مطلب است که متغیر مدیریت کلاس معلمان (۰/۴۲) از تغییرات امید تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری را تبیین می‌کند. میزان اثرگذاری متغیر سبک مدیریت کلاس معلمان بر امید تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری با توجه به ضریب مسیر استاندارد (β) برابر (۰/۶۵) می‌باشد که نشان می‌دهد به ازای افزایش یک انحراف معیار در مدیریت کلاس معلمان؛ هم‌جهت با آن امید تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری و به اندازه (۰/۶۵) انحراف معیار افزایش خواهد یافت. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش با اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌گردد و مدیریت کلاس بر امید تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری رابطه مثبت و معناداری دارد.

۵. بحث و نتیجه گیری

هدف کلی پژوهش حاضر نقش مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش‌آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری بود. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که متغیر مدیریت کلاس بر امید به تحصیل دانش‌آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ اثرگذار است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر (۰/۴۲) می‌باشد و بیانگر این مطلب است که متغیر مدیریت کلاس معلمان (۰/۴۲) از تغییرات امید تحصیلی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی پایه پنجم ناحیه ۲ ری را تبیین می‌کند. یافته‌های این پژوهش به وضوح نشان می‌دهد که مدیریت کلاس به طور مستقیم و معنادار بر امید به تحصیل دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی در ناحیه ۲ ری تأثیرگذار است. این اثرگذاری به واسطه ایجاد فضای کلاس منظم، حمایتگر و با قوانین مشخص حاصل می‌شود که دانش‌آموزان را در جهت هدف‌گذاری تحصیلی و افزایش انگیزه یادگیری یاری می‌کند. سبک‌های مدیریت کلاس که بیشتر بر تعامل مثبت، تشویق و سازماندهی دقیق تمرکز دارند، موجب افزایش اعتماد به نفس و باور به توانایی‌های فردی دانش‌آموزان شده و به تبع آن امید به کسب فرصت‌ها و مهارت‌های زندگی را تقویت می‌کنند. تحلیل داده‌ها نشان داد که معلمان زن در مقایسه با معلمان مرد، سبک‌های مدیریتی مؤثرتری در ایجاد این فضا به کار می‌برند که این امر سبب تفاوت‌های جنسیتی در سطح امید به تحصیل میان دانش‌آموزان مذکر و مونث شده است. همچنین، نتایج بیانگر این است که بهبود مدیریت کلاس باعث کاهش اضطراب و افزایش تمرکز دانش‌آموزان شده و از این طریق، رشد مهارت‌های خودتنظیمی و انگیزش درونی را تقویت می‌کند. این فرآیند منجر به افزایش پایداری امید تحصیلی شده و به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با دید مثبت‌تری به آینده تحصیلی خود بنگرند. در نهایت، این یافته‌ها اهمیت توجه ویژه به آموزش و توانمندسازی معلمان در زمینه مهارت‌های مدیریت کلاس را نشان می‌دهد، زیرا این مهارت‌ها به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل ارتقاء امید و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان عمل می‌کنند و می‌توانند به عنوان پایه‌ای برای بهبود کیفیت آموزشی و پیشرفت تحصیلی در مدارس ابتدایی تلقی شوند.

پژوهش‌های داخلی اخیر به طور جامع نقش مدیریت کلاس را در ارتقاء کیفیت آموزش و بهبود یادگیری دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داده‌اند. افشارنیا و حسینی (۱۴۰۳) با بررسی راهبردهای مدیریت کلاس، به ارائه رهنمودهای دقیق برای اداره اصولی کلاس درس و تقویت تعامل معلم و دانش‌آموز پرداخته‌اند که بهبود کیفیت آموزشی را مستلزم تسلط معلمان بر این مهارت‌ها می‌داند. قنبری‌طلب و محسنی (۱۴۰۳) نیز در تحقیق خود رابطه معنادار بین سبک‌های مدیریت کلاس (آزادگرایانه، اقتدارطلبانه و بودبدادگرایانه) و یادگیری دانش‌آموزان را نشان داده‌اند؛ به طوری که سبک اقتدارطلبانه بیشترین تأثیر مثبت را بر یادگیری دارد و این یافته اهمیت سبک مدیریت را به عنوان متغیری کلیدی در ارتقاء عملکرد تحصیلی تأیید می‌کند. همچنین محمدپور (۱۴۰۲) با تأکید بر نقش سبک مدیریت اقتدارگر، نشان داد که ایجاد محیط‌های آموزشی انعطاف‌پذیر و حمایت‌گر، بستر مناسبی برای پرورش خلاقیت و نوآوری دانش‌آموزان فراهم می‌آورد، بدون اینکه جنسیت یا سطح تحصیلات معلمان تأثیر معناداری بر انتخاب سبک مدیریتی داشته باشد. نتایج این پژوهش‌ها به وضوح بیانگر این است که سبک و کیفیت مدیریت کلاس، علاوه بر تأثیر بر فرایند یادگیری، در شکل‌دهی به انگیزه‌های اخلاقی و روانی دانش‌آموزان نیز نقش اساسی ایفا می‌کند.

مطالعات خارجی نیز به نقش بی‌بدیل مدیریت کلاس در بهبود نتایج تحصیلی و روانی دانش‌آموزان اشاره کرده‌اند. نتایج پژوهش با مطالعات پژوهشگران پاتال (۲۰۲۵)، جویس و همکاران (۲۰۲۳)، نتال (۲۰۲۳)، همسو می‌باشد. کوسیتیس (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای درباره مدیریت کلاس‌های چندفرهنگی، نشان داد که موفقیت معلمان در اداره این کلاس‌ها متکی بر توانمندی‌های آموزشی، مهارت‌های رفتاری و قابلیت‌های ارتباطی آنان است که می‌تواند تنوع فرهنگی را به فرصت تبدیل کند. دیجیک و اسیتوجیلیکویک (۲۰۲۰) در پژوهش خود بر سبک‌های مدیریت کلاس تأکید کردند و دریافتند سبک تعامل‌گرا، ضمن فراهم آوردن محیطی حمایتی و پویا، به شکل قابل توجهی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را ارتقا می‌دهد، در حالی که سبک مداخله‌گر باعث کاهش انگیزه و عملکرد تحصیلی می‌شود. فرنارد و سلیوان (۲۰۲۰) نیز نشان دادند که سبک مدیریت تعامل‌گرا به عنوان مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده امید تحصیلی و پیشرفت در دروس ریاضی شناخته می‌شود، که حاکی از اهمیت تأکید بر این سبک مدیریتی در محیط‌های آموزشی است. علاوه بر این، مطالعاتی مانند اثر کانتر و همکاران (۲۰۱۷) و ناکامورا (۲۰۲۲) بر اهمیت خودآگاهی معلمان نسبت به سبک رهبری خود و انعطاف‌پذیری در تغییر آن تأکید دارند، چرا که مدیریت کلاس نه تنها به مهارت‌های تکنیکی بلکه به درک عمیق روان‌شناختی و ارتباطات انسانی وابسته است. این نتایج در مجموع نشان‌دهنده ضرورت توجه جدی به توسعه مهارت‌های مدیریت کلاس به عنوان عامل کلیدی در ارتقای یادگیری، انگیزش و امید به تحصیل دانش‌آموزان است و بر طراحی برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی معلمان در این حوزه تأکید می‌ورزند.

با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود:

- معلمان مدارس ابتدایی با انواع سبک‌های مدیریت کلاس آشنا شده و در فرآیند تدریس بر به کارگیری روش‌های آموزشی مؤثر و دانش‌محور تأکید کنند تا بتوانند کلاس را به شکلی پویا و هدفمند مدیریت نمایند.
- برای افزایش امید به یادگیری در دانش‌آموزان، انتخاب سبک مدیریت افراد که مبتنی بر تعامل، همدلی و هدایت صحیح یادگیری است، اهمیت دارد؛ این رویکرد موجب می‌شود دانش‌آموزان در مسیر درست پیشرفت تحصیلی قرار گرفته و انگیزه آنان برای تلاش پایدارتر شود.
- همچنین، ایجاد فرصت برای دانش‌آموزان جهت ایفای نقش فعال در تدریس یا هدایت بخش‌هایی از فعالیت‌های کلاسی، علاوه بر تقویت مسئولیت‌پذیری، مشارکت و خودکارآمدی، به تعمیق یادگیری و درک بهتر مفاهیم می‌انجامد.
- همچنین ضروری است معلمان با نظریه‌ها و مدل‌های روز مدیریت آموزشی (نظیر مدیریت کلاسی کانوین و وونگ، مدل یادگیری فعال جانسون و جانسون، و رویکردهای سازنده‌گرایی) آشنا شوند تا بتوانند از شیوه‌های متنوع و متناسب با نیازهای دانش‌آموزان استفاده کنند. در این راستا، آموزش و پرورش استان تهران باید کارگاه‌ها و دوره‌های ضمن خدمت با محوریت سبک‌های نوین مدیریت کلاس، انگیزش تحصیلی، هوش معنوی و سلامت روان برگزار کند تا معلمان علاوه بر ارتقای مهارت‌های تدریس، به بهبود کیفیت تعاملات و جو یادگیری نیز دست یابند.

- پیشنهاد می‌شود کمیته‌های تخصصی در سطح مدارس تشکیل شود تا با حضور کارشناسان مجرب و معلمان، برنامه‌ریزی منسجم برای تبادل تجربه و ترویج سبک‌های مؤثر مدیریت کلاس انجام گیرد. همچنین برگزاری دوره‌های مشاوره آموزشی و روان‌شناختی برای دبیران با هدف ارتقای سلامت روان، بهبود کیفیت زندگی کاری و تقویت مهارت‌های یادگیری امید تحصیلی ضروری است.
- از سوی دیگر، برگزاری جلسات منظم پرسش و پاسخ و دریافت پیشنهادات از معلمان و دانش‌آموزان می‌تواند به شناسایی دقیق‌تر نیازها و موانع یادگیری کمک کند. آموزش روش‌های مؤثر مطالعه به دانش‌آموزان نیز ابزار کلیدی در افزایش انگیزه و شناسایی استعدادهاست.
- توجه ویژه مسئولان آموزش و پرورش به رفع موانع آموزشی، تجهیز کلاس‌ها و بهبود شرایط رفاهی معلمان و دانش‌آموزان، زمینه‌ساز افزایش امید تحصیلی و شکوفایی استعدادها خواهد بود.
- در نهایت، اختصاص مشوق‌ها و پاداش به معلمانی که در زمینه مدیریت کلاس، اخلاق حرفه‌ای و ارتقای امید تحصیلی عملکرد برجسته‌ای دارند، نه تنها انگیزه آنان را افزایش می‌دهد بلکه با انتقال تجربیاتشان در قالب کارگاه‌های آموزشی و دوره‌های ضمن خدمت، به بهبود مستمر کیفیت آموزش در مدارس کمک می‌کند.

۶. مراجع

۱. افشارنیا، معصومه؛ عباسی، رضا؛ دسترنج، مرتضی (۱۳۹۷)، "بررسی مدیریت کلاس درس و روش کلاس داری معلمان در مدارس و مراکز آموزشی"، پژوهش در هنر و علوم انسانی سال سوم شماره ۲ (پیاپی ۱۰) جلد دوم
- عالی، آمنه؛ و امین یزدی، امیر. (۱۳۸۷). "تاثیر ویژگی‌های معلم بر سبک مدیریت کلاس". "تعلیم و تربیت، ۹۳(۲۴)، ۱۰۳-۱۳۶.
۲. قلخانبار، زهرا. (۱۴۰۲). "تاثیر سبک مدیریت کلاس درس بر یادگیری دانش‌آموزان". در چهاردهمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران.
۳. منصوری، مراد. (۱۴۰۰). "ارتباط مؤثر و تعامل آموز معلم با دانش‌آموزان در راستای شیوه‌های نوین مدیریت کلاس درس با رویکرد تربیتی آموزشی". پژوهش‌های مدیریت در جهان اسلام، ۷(۳)، ۵-۲۲.
- 4.Chen, Chi Yuan. (2024). "Flipped classroom with case-based learning for improving preservice teachers' classroom management learning outcomes." Teaching and Teacher Education, 152, 104785. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104785>
- 5.Egeberg, Helen; McConney, Andrew; & Price, Anne. (2021). "Teachers' views on effective classroom management: a mixed-methods investigation in Western Australian high schools." Educational Research for Policy and Practice, 20(2), 107-124. <https://doi.org/10.1007/s10671-020-09270-w>
- 6.He, Ping; Guo, Fangyun; & Abazie, Genevive Anulika. (2024). "School principals' instructional leadership as a predictor of teacher's professional development." Asian-

- Pacific Journal of Second and Foreign Language Education, 9(1), 1–18.
<https://doi.org/10.1186/s40862-024-00290-0>
7. Polderdijk, Simone; Henrichs, Lotte; & Tartwijk, Jan van. (2025). “ Warm and demanding teacher practices reviewed from an interpersonal perspective: A qualitative synthesis of urban classroom management. ” Teaching and Teacher Education, 155, 104898.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104898>
 8. Prilop, Christopher Neil; Rotsaert, Tijs; & Vanderlinde, Ruben. (2025). “Fostering pre-service teachers’ classroom management knowledge, self-efficacy, and professional vision: 9.The effect of different expert feedback and pre-service teachers’ feedback perceptions during online video analysis. ” Teaching and Teacher Education, 157(2), 104949. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2025.104949>
 10. Soni, Vivek; & Banwet, Devinder Kumar. (2025). “Does a student’s attendance and a classroom task significantly enhance learning outcomes? Implications of policy in gamely and management education”. The International Journal of Management Education, 23(2), 101163. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2025.101163>
 11. Tucholka, Isabell; Busse, Annette; Bosse, Dorit; & Gold, Bernadette. (2025). “ Emotions in classroom video evaluation—The interplay of student teachers’ joy and anger and the quality of classroom management in video clips”. International Journal of Educational Research, 130, 102539. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2025.102539>
 12. Tucholka, Isabell; & Gold, Bernadette. (2025). “Analysing classroom videos in teacher education— How different instructional settings promote student teachers’ professional vision of classroom management”. Learning and Instruction, 97, 102084. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2025.102084>

The Role of Classroom Management on the Educational Expectations of Fifth Grade Elementary School Students

Marzieh Harati Ardestani ¹, Leila Safaei Fakhri ^{2*}

1. Department of Educational Governance and Human Resources, Yadegar Imam
Khomeini(Rah)Shahr-E-Rey Branch, Islamic Azad University , City , Iran.

Email:Marzie.haratiardestani@iau.ir

2. Department of Educational Governance and Human Resources, Yadegar Imam
Khomeini(Rah)Shahr-E-Rey Branch, Islamic Azad University , City , Iran.

Email:l.safaei@iau.ac.ir

Abstract

The present study aimed to investigate the role of classroom management on the educational expectations of fifth grade elementary school students in District 2 of Ray. This study was conducted with a descriptive-correlational approach and was classified in the applied research group in terms of purpose. The statistical population in this study was 410 students and 13 fifth grade elementary school teachers in District 2 of Ray in the academic year 1403-1404. The statistical sample of students according to Morgan's table included 200 students studying in public schools of the 2nd District of Ray in the academic year 1401-1402. Also, the statistical sample of teachers, due to the limited number of teachers, was included in the present study. The research instrument was the Wolfgang and Glickman Classroom Management Style Questionnaire (1986) and the Khormaei and Kamari Academic Hope Questionnaire (2016). The validity of the questionnaires was confirmed by the supervisor and the reliability of the questionnaire was calculated by calculating the Cronbach's alpha coefficient as 0.88 and 0.86, respectively. The data analysis method for analyzing the research hypotheses was also through Pearson's correlation coefficient and one-sample t-test. The results of the study showed that there is a positive and significant relationship between classroom management and academic hope of elementary school students in the 2nd District of Ray. Therefore, it can be said that teachers' classroom management has a role in the academic hope of elementary school students in the 2nd District of Ray.

Keywords: Classroom management, academic hope, students